

GÜN YÜZÜNE DÖKÜLENLER

Umut Özkan

© KARAKARGA YAYINLARI 377

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

GÜN YÜZÜNE DÖKÜLENLER

Umut Özkan

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Editör: Neslihan Perker

Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli

Mizampaj: Emirhan Perker

1. Baskı: Şubat 2022

ISBN: 978-625-7217-94-1

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No. 31/5

Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Faks: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 [karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay. Prom. ve Kâğıt San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: 15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No. 62/B

Güneşli - İstanbul

Sertifika No. 45464

Tel. (0) 212 630 64 73

Destek Dükkan

İçindekiler

Önsöz	11
FİKRİ İKTİDAR ÜZERİNE.....	13
EDEBİYATIMIZDA ÜÇ GÜZEL İNSAN.....	17
BEKÂR EVİ ARKADAŞLARI	19
BAŞGÖZ, GÖKÇE VE DİL VE TARİH	21
PROFESÖR İLHAN BAŞGÖZ ANLATIYOR	23
DÖNEMİN KÜLTÜR BAKANI FİKRİ SAĞLAR, TÜRK EDEBİYATININ ACILI KUŞAĞINDAN ÖZÜR DİLİYOR.....	25
KÖY ENSTİTÜLERİ.....	27
ALBERT CAMUS'NÜN VEBA'SINDAN BUGÜNE.....	31
İNANÇ VE KIRMIZI ÇİZGİ.....	35
CEM İBADETİ VE SONRASI.....	37
EMRE KONGAR İLE YAZARLAR, ELEŞTİRİLER, ANILAR.....	39
12 EYLÜL 1980 VE KÜÇÜK AĞA FİLMİ	43
KÖY ENSTİTÜLERİ ULUÇ, ÖZKÖK VE UĞUR MUMCU	51
DÜNDEN BUGÜNE GAZETECİLİK	55
GENÇ KUŞAKLARA MİRAS.....	57
FOLKLOR MODERNİTEYE KARŞI MI?	59
SİYASET DİLİ VE HALK KÜLTÜRÜ.....	63
PARTİ, SİYASET VE İNSAN.....	69
ECEVİT'İN ZİYARETİ.....	71
BEKİR COŞKUN VE ANADOLU.....	75

BUGÜN GÜNLERDEN İLHAN BAŞGÖZ.....	79
ANKARA'DA BİR SOKAĞIN HİKÂYESİ.....	81
HARPUT SENFONİSİ.....	85
HAVADA DURNA SESİ VAR.....	89
HİKÂYEDE KEREM'İ ÖLDÜRÜRSEN!.....	93
ZARİF VE BİLGE BİR TÜRKOLOG	99
BU TOPRAKLARDA MÜZİK	101
KUŞ İLE DERVİŞ HİKÂYESİNDEN BUGÜNE.....	105
HOCA NASRETTİN GİBİ AĞLAYAN.....	109
TÜRKÜLER VE YURTTAN SESLER	113
MÜHÜR HİKÂYELERİ VE SEÇİMLER	117
OKTAY AKBALİ HAKLI ÇIKARAN NEYDİ?.....	121
BAŞBAKAN MENDERES'İN EDEBİYATÇILARI	123
NECİP FAZIL DA CHP ÜYESİDİR.....	127
PIRLANTA.....	129
ANADOLU'DA SEMAHLAR	133
BİR EKMEK, BİR GAZETE (CUMHURİYET).....	137
ŞAİR EŞREF'İN HECCAV'INDAN BUGÜNE.....	139
MUHALİF.....	141
ŞAİR EŞREF'İN HECCAV'INDA KİMLERİ GÖRDÜM?.....	143
ŞEYHİ'NİN HARNAME'SİNDEN (EŞEKNAME) BUGÜNE.....	145
TÜRKÜLER KARDEŞTİR.....	149
KAHRAMANLARI İNSAN OLAN YAZARLAR.....	155
GÖNÜL ERLERİMİZ AŞIK VEYSEL'DEN OZAN ALİ KIZILTUĞA.....	161
UMUT ÜZERİNE AFORİZMALAR.....	165
YEREL YÖNETİMLER VE KÜLTÜR.....	167
EDEBİYAT YAPMA KARDEŞİM	169
ÇEVİRİMİÇİ KÜLTÜR, SANAT VE EDEBİYAT	173

Ođlum Özgür Aras'a

Önsöz

Sözler gün yüzüne döküldüğünde dilimden kelimeler dökülür. Söz uçar yazı kalır. Bu söz insanı ölümsüz kılıyor. İnsana bir abıhayat sunuyor.

İnsan, düşünen bir varlıktır. Konuşur, tartışır, araştırır, sorgular. Düşüncesini yazıp aktarır. Bunun için insanoğlu, tarih boyunca uzun mücadeleler vermiştir. Orta Çağ'da fikrin açıklanması, yazılması suçtu. Fikir ve vicdan özgürlüğü yolunda çok bedeller ödendi. Yirmi birinci yüzyıldayız. Emekle, alın teriyle, inançla kazanılan bin yıllık insanlık değerleri yok olmak üzere. Bu kitapta, toplumların yıllardır verdiği barış, kardeşlik ve dostluk mücadelesinin, yerelden evrensele giden uzun ince yolculuğunu okuyacaksınız. Profesör Doğan Cüceloğlu, "Anadolu halk kültüründe yaşayan temel değerlerin bilimsel olarak araştırılıp incelenmesini önemsiyorum, gelişmenin bu yolla olacağına, korku kültürünün sevgi kültürüne böyle dönüşeceğine inanıyorum" görüşünü paylaşır*.

Gün Yüzüne Dökülenler'i bu düşüncenin doğruluğuna inanarak yazdım. Unutmak insana özgüdür. Hatırlamak ve unutturmak için bu kitabı kaleme aldım.

İyi okumalar,
Umut ÖZKAN
Ankara

* Var Mısın? Doğan Cüceloğlu, Sayfa 41.

FİKİRİ İKTİDAR ÜZERİNE

Fikrî iktidar; sanattan edebiyata, kültürden siyasete her yönüyle erke sahip olan kamu gücü olarak tanımlanıyor. Şimdilerde ise bir salon toplantısında dile getirilen “Siyasetimiz iktidarda, fikrimiz değil” cümlesi tartışılıyor. Fikrî iktidar derken kültürel anlamda bir fikirden bahsediliyor. Türkiye’de hükümetler hep bu gücü önemsemiştir. Bir gerçeklik vardır ki seçilmiş iktidarlar kısa bir süre sonra çağdaş, evrensel kültüre sırtını dönüp kendi mahallelerinin “marjinal” dünyalarına dönüp oluşturdukları kırk yıl önceki kültür projelerini ulvi emelleri için uygulamaya başlıyorlar. Bu onların yerelden çok uzak, evrenseli yakalayamamış sığ kültür anlayışlarını ortaya çıkarır. Başarısızlıkları, kültür kavramını okuyamamaktan kaynaklanıyor.

Kültür birleştirir, kültür bütünleştirir, her kültür parçası zenginliktir. İşin gerçekte görünürlüğü de böyle mi? Bazen ehil olmayan ellerde daha bölünüyor, daha da kamplaştırıyor. Ayırıyor, parçalıyor. Her kültür unsurunu zenginlik olarak görüp eşit ve aynı kılmak yönetenlerin görevi olmalıdır. Bir siyaset ya da iktidar, içinde buldukları dünya görüşleriyle sınırlı bir kültür politikasının kalıcı kılmak istiyorsa sürdürülebilir bir kültür sanat siyaseti de oluşmuyor. *Türk Kimliği** adlı eserinde Bozkurt Güvenç hocamız,

* Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları, Bozkurt Güvenç, ilk basım 1993.

kültürü dinamik bir unsur olarak tanımlar. Usta yazar Yaşar Kemal ise Çukurova'daki bir halı tezgâhındaki renkleri tek tek saydıktan sonra kültürü “yerelden evrensele gidilen yol” diye tanımlar. Kültür, evrenseli yakalayamazsa hep marjinal kalıyor.

Fikrî iktidar yaratmak için erki elinde bulunduran güç, kültürü ve estetik yaşamı kendi çocukluğu ve gençliği olarak anımsıyor. Kültür siyasetini de o dönemin prototipi olarak uygulamaya çalışıyor. Hem de 21. yüzyıl içinde olduğumuzu unutarak. Bu düşünce geniş halk kitlelerince kabul görmüyor. Isıtıp ısıtıp vitrine konulan kültür ürünleri bir fikir oluşturmadağı gibi ilgi de görmüyor. Kuşaklara “insan” kavramını aktarmıyor. Kültürden, eğitime ve siyasete her düşünce estetik yaşama yansıtılırken öncelik “benim fikrim”, “benim mahallem” deniliyor. Çoğulcu bakılmıyor ve biatçı, tekçi bir “kültür” anlayışı bu çağda kabul görmüyor. Bu sonunda yapılan ölçme ve değerlendirme “Fikrî iktidarımız oluşmadı” sonucunu çıkarır.

Eğitimi ve kültürü; bilimsel, evrensel değerlerden koparıp onu bir nesil yetiştirme projesi olarak sunanlar için deniz bitti. “Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri olur.” denilerek sunulan edebiyat, tiyatro ya da diğer kültür ürünleri önemini yitirdi. Bir arkadaşım bu “fikrî iktidar” ile değerlendirmesini yaparken “ürünler” için “Her gün kabak yemeği yenmez ki” demişti, çok gülmüştüm. Zaten uzun zamandır fikrî iktidar için kalem oynatanlar “Yapamıyoruz, olmuyor” itirafında bulunuyorlardı. Bugün yeni ortaya çıkmış bir değerlendirme de değildir. Bu son çıkış malumun ilanı oldu. “Siyasal olarak iktidardayız, fikrimiz iktidarda değil.” Yerelden evrenseli görececek bir kültür. Bu kültür çağdaş olmalı, aydınlığı savunmalı, barışı ve sevgiyi beslemeli. Kin ve nefret söylemi kültür olmamalı. Bu topraklar Yunus'un, Pir Sultan'ın, Hacı Bektaş'ın, Mevlânâ'nın kadim toprakları olduğu unutulmamalı.

Şimdilerde her sayfayı bir duvar yazısı süslüyor: “Fikrî olarak iktidarda değiliz.” Geçenlerde Ayşe Emel Mesci, Anton Çehov’un *Martı* adlı eserini tiyatroya uyarladı. Ankara Devlet Tiyatrosun’ da oyunu izleyiciye sunmak istedi, izin verilmedi. Onun yerine Necip Fazıl’ın *Reis Bey*’i tiyatroseverlere sunuldu. İkisini birden izleyici seyredemez mi? Tiyatroda bile kamplaştırma ve ötekileştirme. Kültür, demokrasiyi çok sever. Demokrasinin olmadığı yerde büyemez. Ürün veremez. Baskı onu yok eder. Çölleştirir.

90’lı yıllarda Dil Tarih Coğrafya Fakültesi’nin Tiyatro Bölümü’nün sınavına girmiştim. Yazılı sınavda ülkemizde tiyatronun durumunu anlatan bir düşünce yazısı yazmamız isteniyordu. Sınava girdiğim gün gazetelerin manşetinde şu yazı vardı: Erol Toy’un *Pir Sultan*’ı Yasaklandı. Şimdilerde de Ayşe Emel Mesci’nin tiyatroya uyarladığı Çehov’un *Martı*’sını izleyiciye sunmasına yasak getiriliyor. Tiyatro bürokrasisi oyunun tiyatrosevere ulaşmasını istemiyor. Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin fetvalarıyla ne oyunlar ne resimler yasaklamıştı. Şimdilerde yok mu? Çağın gerisinde olan bir düşünce. Zihinlerinin ardını bir paket olarak kuşaklara yüklemek isteyenler bunu da “En kolay ne ile yaparım,” diye hep düşünürler. Kültürle, sanatla, sinemayla, tiyatro ve eğitim ile. Bu yöntemle kültürü yaşamın evrensel bir parçası olmaktan çıkarıyorlar. Nesilleri de yok ediyorlar.

Kültür denilince Mustafa Kemal Atatürk’ü unutmak mümkün mü? Ders kitabında Peyami Safa’nın *Yeni İktam*’da Atatürk’ün yaşamını yitirdikten bir gün sonra yazdığı bir yazı söz sanatları konusunda işleniyor, yazılanlar abartıya örnek sayılıyordu. Nasıl olacak bu fikrî iktidar? O zaman Nazım Hikmet’in *Kuvayı Milliyé*’sinden, Fazıl Hüsnü Dağlarca’ya, Attila İlhan’a ne söyleyeceğiz? İkinci Yeniciler’den Ece Ayhan, Cemal Süreya ve Sezai Karakoç Mülkiye yurdunda aynı odada kalıyorlar. Yaşamı birlikte paylaşıyorlar.